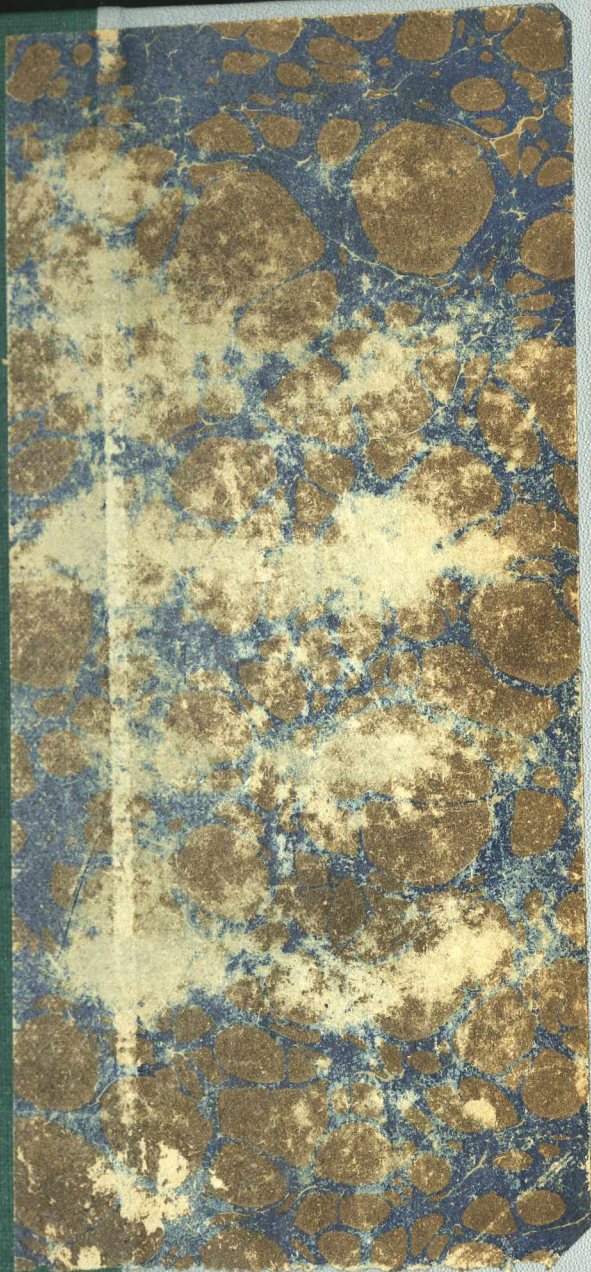

Politikai
röpiratok.

97.

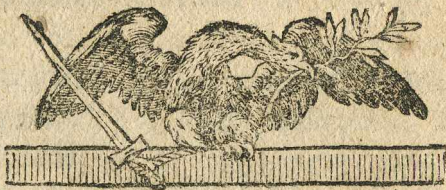
UTASITÁS.

97
719

A Z
ERDÉLYI
NAGY FEJEDELEM-
SÉGBÉLI UTAK
KÉSZITTÉTÉSÉRE.

4.

IKOLOSVARATT,

Nyomtatott HOCHMEISTER MÁRTON
betűivel 1807.

DE BALLAGI GÉZA.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

§. I.

Ezen Utasításnak Tzélyya.

Minémü Hasznokat hajtsan, egy Országoknak, mind maga tulajdon Kebelében, mind más külső és szomszédos Országokkal gyakorlásban lévő Kereskedésének előmozdítására nézve, az Utaknak jó karban való létek, már közönségesen ugy annyira esméretes; hogy azoknak jó és állandó állapotban léjendő helyheztetések nem vétetethetik többé tsak tsupa köz Ohajtások tárgyának; hanem valósággal azon hasznok önkéntes meg-esmerése, már több helyeken fel-is ferkentette azon betses igyekezetet, mely szerént az Utaknak a' köz tzállal meg-egygyező javítására munkás kezeket fordítottanak.

Nem lehetvén tehát a' Köz - hajlandóságnak, ezen annyira közönséges haszonnal járó Munkában leendő öszve jövetelére nézve semmi kétség ; az a' Tzélyá ezen Utasításnak: hogy ebben olyatén Eszközök adattafsanak-elő ; melyek ezen Nemes Igyekezetnek támogatására, az Utak készíttésére kívántató munkásság szerentsés elő mozdíttására, és végre a' fel-tett Tzélnek jó moddal lehető el-érésére, leg-alkalmatosabbaknak lenni találtattak.

§. 2.

Az Utak készíttetésének, a' tzéllal meg-egyezőleg leendő elő mozdíttására szolgáló Eszközök.

Ezen Eszközöknek fel-fejtése alkalmatosgával tekintetben jönnek közönségesen véve, mint Nevezetesebb kutfök, egy felöll az Erő ; melly ezen ily nagy, és sokra kiterjedő Munkának, a' tökéletességre nem mehetés félelmén kivüll leendő végben vitelére szükséges: más felöll pedig, és még

még különösöbben, az Ut, és Mod; melyen azon Eszközök a' tzállal leg meg-egygyezöbben használtatnak. Az elsőben bé foglaltatik az a' Mod, melly szerént, nevezetes Summákból álló pénzbéli költség szerzetethetik öszve, és szükséges Számu Szekerek 's Napszámosok állíttathatnak elő. A' második áll, az Ut készítése körül kívántató Munkáknak meghatározásában, és egy mástól való megkülömböztetésében.

§. 3.

Az első rendbéliek határozodnak ezen Országban, egyedül tsak a' közönséges Tárházakból véjendő pénzbéli Segedelemben és a' földnépének jutalom nélkül tejeendő Segedelmezésében.

Minekutánna a' Közönséges Tárházak nem elégségesek arra, hogy oly nagy Segedelembéli meg-eröltetéseket el-hordozzanak, mint a' milyent nem tsak a' Munkának meg-

szakadás nélkül való folytatása, hanem az Utaknak különböző környékekben, ugyan azon egy időben való készíttetése-is kívánna: önként ki-tetző az; hogy azon Tárházakból tsak kevés segedelmet lehet várni: és annak; mint eddig-is ezen Nagy Fejedelemségben; még fokáig, tsak a' Föld-Népe által nyujtathatandó és jutalom nélkül való szolgálatbéli segedelemben kelletik határozni.

§. 4.

Mitsoda tárgyak azok? mellyekre pénzbéli segedelemnek szükséges, és lehetséges fordittatodni.

Melyhez képest, leg-fellyebb a' Hidak, Szerszámok, a' Vigyázat, (Inspectio) és a' mesterséges, vagy szerfelett való nagy megcröltetéssel szerezhető tárgyak vétetődhetnek egyedül olyatén Munkáknak: a' mellyekre nézve az Ut készíttetés költségei fel-vételek körül, a' Közönséges Tárházakból nyujtando Segedelemre számat lehetne
ten-

tenni. Szekereknek, és Napfzámásoknak ellenben ezen tzelra minden idöben jutalom nélkül kellettnek elő állittatni, és az Ut készittetés munkájának elő haladása közönségesen csak attól függene, hogy mennyiben lehessen a' Föld-Népét, egyéb aránt ötet illetö kötelefségének el-mellözése, és tulajdon Gazdaságának hátra maradása nélkül, a' fel-vett tzelra fordittani; és mennyiben lehessen ötet, a' tzéllal leg meg-egyezőbben, és hasznossabban, azon idö alatt, melyet azon munka mellet el-tölt, valóság-gal használni.

§. 5.

A' meg-lévö Erönek használhatása mértékéről.

Noha az Ország - Gyülease által rendeltett Biztofság (Deputatio) végezése szerint, csak 12. napi mérséklett Nap-fzám határozott: mellyeken hat napot szekérrel, hatat pedig tenyérrel tartozik minden Esztendőben, minden Ház-Gazdája az Utak készit-

tésére szolgálatot tenni. Ugy láttzik még-
is, hogy azon Éró, jól és a' tzel-szerint
vezéreltetve, illetén színü nagyobb man-
kának végben vitelebe is elégséges lenne
arra, hogy azzal lassan lassan nevezetes
lépéseket lehessen tenni, mellyet egy
40,000. Ölnyi vagy is 10. Német Mérfold-
nyi meszszeségre nyulo Utnak ki-készité-
sére nézve, tsak futolag-is teendő fel-ve-
tés ki-világosit.

§. 6.

*Mennyi Embert kelyen egy bizonyos
hosszaságu Utnak helyre hozá-
sára elő-állítani.*

H₂ t. i. a' tsak most le-irt ki-terjedésü
helyből minden Házi-Gazdára tsak öt merő
ölnyi hosszúságu hely osztatik - ki meg-ké-
szittés végett, az egész fenn ki-nevezett
helynek ki-készittésére nem kelletik több
8000. Embernél, bizonyos Napokat véve,
fel mindenikre, mellyeket ök vagy tenyér-
rel vagy szekérrel töltsenek-el a' munká-
ban.

Hogy pedig egy ilyen tiz Mértföldnyire nyulo Helységben, az uthoz jobbról és balról egy egy napi járo földre fekvő Falukból, annyi számu Embert minden nehézség nélkül öszve lehessen szerzeni, az iránt fenki-is, a' ki ezen Ország Népeiségének mivoltával esméretes, nem kételkedhetik.

§. 7.

Mennyi idő alatt esbetnék - meg azon Munkának tökéletességre vitele?

Ha azon Munka fel-öszratik öt Esztendőnyi Időre, ugy a' tsak most említett mod szerint, öt merő ölnyi hoszfzuságu utnak ki-készítésére 60. egész napokat, az az minden merő ölnyi hoszfzuságra 12. napokat kellene, a' fenn meghatározott számu Embereknek munkában tölteni.

§. 8.

*A' Segedelmekről, melyeket egy
ilyen Munkának végben vitelére
várni lehetne.*

Ha a' készittendő Ut Vidéke még népe-
lebb lenne, vagy a' Földes Urak, azon Ne-
mes indulattól vezéreltetve, hogy ezen
köz haszná munkát annál inkább elő segit-
tsék, imitt amott hajlandok lennének arra,
hogy Esztendönként, addig, míg az Utak
tökélletes jó állapotba helyheztetődnének
az őket illető Uri szolgálatból, szolgáló
Embereknek, az Ut készítése körül tejen-
dő munkára, két vagy három napot fordít-
tani meg-engednék, a' mint már az Ország-
nak némelly részeiben az ilyenén esetek-
ben ditséretes példák történtenek, azon
Esetben még több napok nyerődnének-meg,
és vagy kevesebb ölok esnének egy egy
munkásra, vagy az Utak még rövidebb Idő
alatt helyre állittathatnának, mint a' men-
nyire ezen jelen valo el-intézésben például
fel-vétetett.)

Leg-alább világos az, hogy a' leg-rofszabb esetben-is, ha ne talám a' Materialéknak távulabb létek miatt, égy nap tsak két, főt talám tsak égy szekérrel lehetne az utat meg-tenni, még - is kevés Elz-tendők alatt a' leg - szükségesebb Ország-Utak helyre állittathatnának, tsak hogy mindeneknek köz akarattyok egész pontos-sággal meg-egygyezzék ezen tziel el-éré-sének támogatásába.

§. 9.

*Más ezen Országnek tulajdonos
kedvező Környülállások.*

Minthogy ezen Nagy Fejedelemségben többnyire az Ország Utak nintsenek megsz-e a' folyo vizektől és patakoktól, és fok környékekben a' követ-is nagy mértékben lehet találni, a' ferény és munkás igyeke-zet, nem tsak erőt vészen a' némely Kör-nyékekben, magokat ne talám elő adando akadályakon, hanem egyfzersmind vizsgáló-dások által olyan helyekenn - is tud Kö-

Ma-

Materialékat és követses porondot fel-találni, az hol ennek előtte nem-is gyanítottott, kivált ha az Utak készítéséhez szükséges-
léppen meg-kivántató illetén Materialéktalajaja, be-jelentéseért, ahoz mérseklet jutalom iránt bizonyossá tétetődik.

§. 10.

A leg-rozsfszabb esetre nézve-is még lehet további segedelem.

De légyen az az eset-is, hogy a' Materialék hordása, azoknak felette való távul-ságok miatt, tégyen egy kis külömbséget ezen el-intezésre, ugy-is égy felöll ezen eset igen ritka, ellenben pedig más felöll vagynak megint fok Környékek az hol a' Materialék közel vagynak, az Utakon kellettő Igazittások-is nem olyan tetemesek, 's következésképpen azon kevés környé-
kekre nézve-is, mellyekben némely helye-
ken sem a' Föld-népével nem lehetne ele-
gedendőképpen a' dolgot ki-segíteni, sem

pedig nem lehetne remélni, hogy öt vagy hat Efztendők alatt az utak idegen fejedelem nélkül ki-készíttethessenek, mindég fenn maradna még az az Ut, hogy az olyatén helyekre nézve, bizonyos arra fordítando Summa pénz, sőt arra a' tzelra ki-eszközlendő Katonaság által is, fejedelem nyújtattassék.

§. II.

Az Utak helyre állittására nézve a' fenn elő számláltattakból kivett következés.

Nem kelletik tehát valamely felette terhes, annyival kevésbe pedig lehetetlen dolognak tartani azt, hogy az Ország Utak rövid Idön, és a' Föld-népének jutalom nélkül való réa fordittása által helyre állitassanak. De ki-is lenne, a' ki egy ilyen köz előmenetellel egygyütt járo Munkának hasznát, közelebbről tapasztalná, mint éppen maga a' Föld-népe, mint a' Mezei Gazda
mi-

midön szorgalmatofsága által bé-gyűjtött Termését mindenütt könnyen, és kényyre viheti azon Helységekbe mellyekben azt jó árron el-adhattya, midön a' Forspantozásokban, és Katonaság Szállittásában, az utakan való bátorságos és folytában tehető elő menetel által, az Idöben nyerefséget tészen, 'sláttya, hogy Marhája nintsen ugy ki-téve a' veszedelemnek, mint a' rossz állapotban lévő Utakan, és midön végtére jövendöre nézve meg-vagyon kimélve attól, hogy ujjabb meg-ujjabb alkalmatofságokkal vesztegelese erejit, az utak igazitása körül tett probákra, melyek elegendő által látás, és az erőnek égygyeztetése nélkül, csak immel ámmal és soha is nyomoson nem folytattattak.

§. 12.

*A' fenn irtaknak el-érésére tze-
lo ezen Utasittás munkájának
El-Ofztása.*

Mind ezekhez képeest, az a' főbb meg-
határozni valo tárgy, hogy miképpen le-
hessen azon Erövel, mely ezen Ország-
ban a' tudva lévő tzeletra fordithato, mun-
kás igyekezet által az utakat tökéletes-
ségre vinni, 's ahöz képeest a' kivánt tzele
maga valóságában el-érni: 's, minthogy
ezen tárgyban minden attól láttatik függeni.

Elöször: Hogy bizonyos meg-hatá-
razatt Rend tartafsék ezen munkának foly-
tatásában.

Másodszor: Hogy tökéletes esméret
szereztsék, a' magokat ezen Munka körül
elő ado tárgyak iránt, külön külön min-
denikre nézve, és az azokkal való bánás
hasonlo tökéletességgel légyen.

Harmadszor: Hogy azoknak végére
hajtatasok körül, a' tzelel meg-égygyező
és

és tökéletes pontosságu vigyázat legyen: mind ezekhez képest, hogy ezen egész munka a' Környül-állásokhoz mérséklett jó Utba indittassék, ugyan annyi részekre szakasztatik ezen Utasításnak Munkája-is.

E L S Ó S Z A K A S Z.

Az ezen Országbéli Utak készítése körül kivántato Munkákban tartatni kellető Rendről, és azon munkáknak előfztásáról.

§. 13.

Szükséges az Utak készítettetésében bizonyos Rendet tartani.

Mivel már meg-állított lehetetlenség az, hogy minden ugyan azon egy kertületben lévő Utak ugyan azon egy időben ki-igazittat-

tathaffanak, 's a' dolognak el-sietése rendszerént szülő Anyja szokott lenni a' vizsaszás munkalkodásnak, annál fogva, minekelölte azon Utaknak helyre állittásához valósággal hozzá fognának szükséges.

§. 14.

a) *A' Főbb - Ország utaknak elsőséget adni.*

Meg-ítelni t. i. a' köz tzélhoz és azon hasznokhoz képest, melyek azok által kifejczközöltetnek, hogy mellyek a' szükségesebbek, és leg-főbb tekintettel kell lenni a' Főbb-Posta, és köz kereskedést elő segítő Utak iránt, mint a' melyek mindenkor elébb valok a' többé vagy kevesebbé vert, és tsak a' Hazai belső nem egészen köz kereskedést elő segítő Utaknál.

§. 15.

b) *Leg-először a' leg-rofszabb helyeket egygyesisett erővel ki igazítani.*

Ia a' fenn irt nevezetesebb utakon lennének különösen igen rofsz és járhatatlan utak, kivált olyanok, hogy azokat el nem lehetne kerülni, vagy még az meg-igazítodnék valamelly felől másuva el-vinni az utat nem lehetne, leg-előbb-is azoknak helyre állításán köz Erővel kell dolgozni, és ha azonba sem Idő, sem erő elegendő nem lenne arra, hogy csak ezen leg-rofszabb helyeket-is, egy Vármegye kerületében, ugyan azon egy időben mindenütt ki-leheffen igazítani, azon esetben csak egy vagy két helyet kelletik a' ki igazításra elő venni, azokat-is pedig csak olyan távulságra egyik a' másiktól, a' mennyire a' kívántató munkásoknak öfzve szerzése meg-engedi, 's minekutánna ezek tökéletesen be-végeztettek, azután kelletik a' többeknek ki igazításához fogni.

§. 16.

*El-osztása, tsak most irtam ki-
vül hátra lévő munkának, és
az arra kívántató Időnek, a'
nép és Vono marha mennyisé-
géhez képeft.*

Minekutánna a' roszszabb helyek, a' mint tsak most említettett, közönséges egygye-
sített erővel, helyre állittattak, végre az azon Vármegyén által nyulo Ország-utnak egész hoszszát, a' Mérő-Lántzal Mecha-
nce fel-kelletik mérni, és valamint a' már ki igazittattaknak jo állapotban valo tartá-
sát, ugy a' még rosz állapotban lévőknek ki-igazittását, azon Helységeknek Lakosai közt, melyek az Ut közüll egy napi járo Földnyire fekülznek, azon Hellységek né-
peiségéhez és a' Vono Marhák mennyisé-
géhez képeft ki-kelletik osztani; mely-
nél fogva azonnal köteles lészzen minden Falu-népe, a' nékie jutott Utbéli Réztre a'

szükséges Matériálékat előre meg-hordani, azután pedig arra a' tze'lrá meg-határozando bizonyos Idő Szakaszokban, midőn minden meg-kivántatok egygyüve gyűjtettek, megokat minnyajon egygyesíteni, 's az Elöll Jároknak pontos kormányozások alatt, az Utak ki-egyenesíttését, kövekkel való ki-rakását, és meg-porondozását tökéletességre vinni.

§. 17.

A' tsak most irt Tárgyaknak felosztása, azoknak alkattatásokhoz képeest.

Mintkogy a' véghez vijendő Munkáknak tárgyai a' helyeknek alkattatásához képeest különbözök, azokat az Utaknak kiosztattatások előtt mindenkor tökéletesen fontolóra kelletik venni, hogy azokhoz képeest, azoknak, kiknek keményebb 's terhefőbb munkát kelletik tenni, rövidebb, azoknak pedig, kiknek talám, a' Föld jó-
ság-

ságánál fogva, kö rakásra szükségek nem
 lészen, hanem tsak az utat egyenesíteni,
 és azt követtsel meg-hordani kellek, hofz-
 fzabb rész juszan, a' szerint a' mint azt az
 Egyenefség-is kívánni fogja, hogy azon
 Tereh a' lehetőségig egyenlöképpen, és
 a' Föld-népének-is meg-elegedésével o-
 szolyék közre.

§. 18.

*Valamely Helységnek tulajdonos
 Környül állásaihoz képpest.*

A' szerint a' mint a' környül-állások kil-
 lömbözök, mint a' milyenek, a' meg-ki-
 vántato könek és porondnak közelebb vagy
 távulabb léte, ugy szintén az-is hogy a'
 követ vágni kellek-é vagy tsak gyűíteni?
 az Utakat vagy azoknak szorosabb helyeit
 az alatt mig azokon dolgoznak, el leheté
 kerülni, vagy azon Utat más felé el-lehete
 vinni, vagy nem? 's egy átályában a' sze-
 rint a' mint könnyebbitő vagy a' dolgot

nehezítettö esetek adják elő magokat, szükség az Idöt-is meg-határozni, melynek elfojása alatt, a' Föld-népében meg-lévö és a' fenn irt modokon használando erövel a' ki mért Utak el-készittethetnek.

§. 19.

Mit kellefsék tselekedni azon esetben, ha oldalos Utak nintsenek, melyeken addig mig a' nagy Ut el-készül járni lehessen?

Az hol éppen lehetetlen, az Utat addig mig a' munkába vett darab el-készül, valamerre más felé el-vinni, ottan nevezetes ok láttatik lenni arra, hogy egygyesített erövel és szakadatlanul folytattásék a' fenn irt mod szerint a' munka, és a' lehető sebességgel tökéletességre vitettesék.

Az hol ellenben, valamint egygyes darab helyeken, ugy egész hofszu Utokon, az alatt mig azoknak helyre állittásán

sán dolgoznak, a' Szekerek, a' nélkül hogy a' munkába vett Utra bé-térjenek, el-hatolhatnak, nem tsak hogy nem lehet ellenzeni azt, hogy a' munka több idő szakaszokra fel-osztatásuk, sőt inkább a' Munkának azzal a' moddal való vitele, az Utnak mind feszesebb voltára mind tartoságára nézve valósággal hasznos, ha vagy az ki egyenesített Ut, Kö ki-rakás (Pflasterung) és követsezés (Beschotterung) nélkül, a' szerint a' mint a' körül, állások egyikre vagy a' másokra, sőt talám mind a' kettőre nézve kívánák, vagy pedig az ujjanan fel-tett Kö ki-rakás, az arra kívántato követsezés egy részével egygyütt több Holnapok alatt, bé-végezetlenül állhat, és a' szerint az el-egyenesítés (Planirung) Kö-kirakás, és követsezés lassan lassan, bizonyos idő szakaszok közben hagyásával, viterik tökéletességre: 's az által hogy végre az Ut a' Szekerek szabad járására ki-nyitassék, mindenik azon munkák közzül sokkal jobban meg-nyomul, és inkább meg-nyeri a' szükséges egyben állóságát,

Utasítás mind a' két esetre nézve.

Ezekhez képeest, ezen, minden Helységre nézve különböző Tulajdonságoknak megfontalása, elegendő utasításul fog minden esetben szolgálni arra, hogy miképpen kelyen a' tudva lévő tzelra kívántato munkákat felosztani; melly áll minden esetben legelőször is a' szükséges Materialék megszerzésében és elköltöztetésében, azután pedig, a' megkívántato munkáknak tökéletességre leendő vitelésében; tsak azal a' különbséggel, hogy az első esetben a' legrosszabb egygyes darab helyeknek kikészítésén, az egy Kormány alatt lévő népségnek közönséges egygyesített erővel egy más után kellesték dolgozni; a' második esetben ellenben, egy vagy két Esztendőt az egész Utra megkívántato Materialéknak meghordására, mást az Ut egyenesítésére, és a' víz elárkolására, mást a' kövel valo kirakásra, és felignyre valo megkövetsezésre, az utolsot pedig

dig végtére az Ut egész hosszának tökéletességre leendő vitelére és bé-végzésére kellessék fordítani.

MÁSODIK SZAKASZ

Az Utak készítése munkája közül magokat elő ado külömb külömbféle Tárgyaknak megismeréséről, és az azokkal való bánás mogyárol.

§. 21.

*Közönséges meg-jegyzés pontyai az Utak ki választására, fekvésekre szélességekre, és eppit-
tések mogyára nézve.*

Minekelötte a' tudva lévő Munkában magokat elő ado külömb külömbféle tárgyak, és a' tzelhoz képeest az azokkal való bánás

modgya elő adodhatnának, a' jó rendel meg-egygyezőnek láttatik lenni az, hogy először a' közönséges meg-jegyzést érdemlő törsökös pontok közzül, azok melyek az Utok újból való ki-készítésére el-mul-hatatlanul szükségesek rövideden elő adat-tassanak. Ezek között nevezetesek az U-taknak vitéle, fekvése, azoknak szélefsége és közönségesen az Építés mogyának meg-határozása, mely fzerint egy vagy más darab Utnak helyre állittása, ez vagy amaz modon elegendendőnek vagy szükségesnek tartathatik; melyek e következő pon-tokban határozthatnak-meg.

§. 22.

Meg-rövidítése az Utak megszsze ki-terjedő keringéseinek.

I-ször. Különös vigyázattal kelletik lenni arra, hogy valahányszor valamely Utnak ki-készítése munkába vétetődik, minden szükségtelen, és minden különös tekintetet érdemlő ok nélkül formálodott keringések el-

el-szakasztásának, 's minthogy az leg-egyenesebb Linea, a' leg-rövidebb lévén, leg-hamarább-is vezet a' tzielhoz, egy átallyába azon kelletik igyekezni, hogy mentől nagyobb megszűsége egyenes directioba vitettefsék, vagy az Utnak rövidítése egy átallyában ki-eszközöltefsék, ha másképpen nem lehetne azzal a' modalis, hogy azon rész Föld, melly valamely Birtokosnak ezen egyenesítés által tulajdonából el-vétetik, ugyan annyi részben vagy az régi Utnak abból a' részéből melly azon Helység határán találtatik, vagy pedig azon Helységnek valamely más földéből meg-fordittas-sék. Olyan helyeken mind azonáltal, az hol azon egyenesítés által az eddig volt Ország uttyától igen megszűsése kellene eltávozni, melly különben-is nem mindentütt eshetik-meg, nem szükséges éppen vakmerően ragaszkodni az egyenes Linéához, hanem ha más felől, az Utnak a' szerint leendő változtatása által valamely szembe-tünő nevezetes haszon eszközölnének ki a' közönségre nézve, 's annál fogva elkerülhetetlenül meg-kellene az egyenes Lineát tartani. Mely esetben, ha valamely

mely Birtokosnak tulajdonából valamely résznek el-kellene szakadni, úgy hogy azt a' fenn irt módon azon Birtokosnak kipotolni nem lehetne, 's azonba a' Birtokos-is nem lenne hajlando arra, hogy ezen köz hasznu Intézet elő mozdittására egy kis áldozatot tégyen, a' Birtokosnak abból következő kárát meg-kellettik betsültetni, és azon Esetet a' kárnak kész pénzel léjendö meg-terítettethetése végett, ajánlás mellett bé-kellettik jelenteni.

§. 23.

Miért kellefsék az Utakat a' meredek Hegyeken még hosszabbakká tenni?

2-szor. **H**ogy az Utozásbéli könnyebbséget a' meredek Hegyeken-is ki lehessen eszközölni, szükséges az előbbeniekkal éppen ellenkezőleg, azokonn több ki-tsavarodásokkal és kerülésekkel az Utat annyira nyújtani, hogy azon utnak esesébe egy merő

merő. Öl hofzszuságra ne jöjjen több 3. vagy 4. Tzolnál, mint a' melly meredekség egy átalyában, a' Vono Marháknak ki-mellésére és tartofságok meg - szerzésére, a' tapasztalás által leg-alkalmatosabbnak lenni találtatott.

§. 24.

Az Utak meg-hofzszabbitása, a' materialéknak fogyatkozások, v'igy az Utaknak helyre állittásában, és jó állapotban való tartásában, magokat elő ado nevezetes nehezségek tekintetéből.

3-szor. Szükséges az Utaknak meg-hofzszabbitását gyakran önként-is ki-eszközölni, midön valamely magas hegyen, vagy bajásan lehetvén által hatolni, vagy pedig a' szükséges materialék nem léte miatt, a'

mun-

munkát bajasan lehetvén tökéletességre vinni, az eddig tartatott utat tökéletesen fel-kelletik hagyni, és azt más alkalmato-sabb helyre kellett ki-készíteni.

§. 25.

Jobb az Utakat a' Déli részeken és olyan helyeken vinni, melyek fel-emelkedettebben fekszenek.

4-szer. Szükséges különös vigyázattal lenni az iránt, hogy az Utak a' lehetőségig, a' szerint a' mint a' körülállások engedig, fel-emelkedett, száraz, és a' nap hevének inkább ki-tétetett, és olyan helyeken vitessenek, a'melyeken a' kívántato materialék bővebben taláthatók.

§. 26.

Az Utak szélességének megállítása.

5-ször. **A**z Utaknak egy átalyában nem kell keskenyebbeknek lenni három Ölnél, és

és annyinak-is tsak olyan helyeken, az hol az Helynek természete és állása, vagy az Epítésnek drágasága másképpen meg-nem engedí, de más felől közönségesen széle-
sebbeknek sem kell lenni 5. í's hat Ölö-
söknél.

§. 27.

*A' hirtelen és meredek fordulások-
nak el-távoztatása, vagy ki-
tágasítása.*

6-szor. A' meredek és hirtelen fordulásokat, melyek hegyes szegleteket vetnek, szorgalmatosan el-kelletik távoztatni. Az hol pedig el-nem lehetne távoztatni, a' mint az a' meredek hegyeken gyakran elő-
gya magát, és az hol, a' mint fennebb-is említettett tsak az hely állásához alkalmaz-
tatott fordulások által, lehet a' nagyobb há-
gok terhes voltát könnyebbíteni; az olya-
tén helyeken az Utnak valamivel nagyobb szélességet kell adni, mint egyebütt, hogz
ahoz-

ahozképepest a' szekerek jó fordulást tehet-
vén, a' fel-dőlés félelmétől mentek lehes-
senek. Ugy szintén szükséges az olyatén
szük Utaknak-is, melyek a' helyly állásánál
fogva öszve vagynak szoritva, ki tágasittására
a' ki-térés könnyebbítése végett, illő te-
kintettel lenni.

§. 28.

*Az Építés modgyának, a' Föld
alkotásához és természetéhez
képepest való meg-batározása.*

7-szer. **A'** Földnek alkotása különböző
helyeken különböző lévén, az olyatén U-
taknak melyeken nagy terhes szekereknek
kelletik járni vagy a' föld neme olyan, hogy
essős időkben igen erőssen fel-lágyul, 's
annál fogva a' szekerek által mély vágá-
sak szoktak formálodni, minthogy az olyan
föld bajosan áll különben öszve, hanemha
másunnan oda hordott Materialék által ke-
ményebb Fundamentum vettetik nékie, azok-
nak

nak clafsifzában kell tétetödni, melyekre nézve a kö fundamentum, vagy kövel való ki rakás (Pflasterung) el-mulhatatlanul szükséges; az olyan Utak ellenben, melyeknek földje tömöttebb vagyis tartosabb, 's annál fogva tartos Elsözés után is szárazabban maradván a' vágások nem hatnak oly méjjen beléje, azoknak számban vétetöhetnek, melyekre nézve csak jó el-egyenefittés, bé követsezés, és egy átolyában a' viz el-árkolását jó állapotban való fenn tartása szükséges. Az olyatén egygyes darab utakra nézve pedig melyek mesterségefebb munkát, u. m. Köszikla el-hányatásokat, Támaszköfalakat, nevezetes melységre való ásásokat, vagy fel-emeléseket kívánnak, melyek a' föld Népe ereje felett lennének, egy átolyában mindenkor, pontos rajzolatokat, Viz-Mértékre való el-egyenefittetést (Niveaurung) és költség Laistromait kelletik a' Helyfégbéli Geometra által készittetni.

§. 29.

Főbb Classisai az Utak készítettése kívül kívántato Munkák.

Az utak készítettése kívül megkívántato szokott munkák különöfön két nevezetesebb Classisokra osztattathatnak, melyek közül az egyik illeti mind azon Munkákat, melyek által a' Viz-Arkolások, és a' Vizek azon környékekről melyeken az Utak készíteni fognak, elfordittása, véghez vitettethetnek; a' másik pedig mind azt, valami az Utak erősségére és tartótságára tartozik.

Az elsőbe bé foglaltatnak: a' két felől való oldal Sántzok ki ásása, az Utaknak a' körülötte lévő környék Horizonnyán felyül való fel-emelése, a' felső színének el-egyenestése, és a' Hidak készítettése. —

A' Másodikhoz tartoznak: a' Kö megakálása vagy-is Flaszterezés és a' bé követ-

vetselés, mely a' környülállásokhoz képe-
pest, vagy a' kö rakásra, vagy pedig
csak egyenesen a' keményebb és a' viz
által kevesebbé fel lágyulo tsupa merő
földre tétetik.

AZ ELSŐ Rendbéliekre nézve e'
következendő pontok megjegyzésre mel-
tok:

§. 30.

*Miként kellesték a' Vizet termé-
szeti fojamattyához képepest, ellent-
állás nélkül el-árkolni.*

1-ször. Az Első, vagy forrás Vizeknek
mint a' melyek az Utakra nézve nagyon
veszedelmesek ott, az hol, vagy annak-
előtte egy kis természeti fojorés készült
vagy pedig a' Helynek alacsonyabb állása
alkalmatosnak láttzik a' viz fojamattya
megadására, minden ellent állás nélkül

szabad fojhatásra valo helyet kell készíteni, tellyeséggel meg-nem engedvén azt hogy gáttlások, vagy bé-dugások által, a' viz szabad fojamatjának valamely legkifsebb akadály-is vettettefsék.

§. 31.

Szükséges a' Vizet az Utnak egyik oldaláról a' másikra által szállítani.

2-szor. Jo moddal Számba kell venni azon Pontokat, a' melyeken a' Sántz-béli Viz, az Ut egyik oldaláról a' másikra az Uton keresztül, által szállitathatik; Méltán lehetvén külömben tartani attol, hogy az Utra gyakran kiáradván aztat Sárral és Motsárral eltölti, 's a' Sántzak is idő Nap előtt betelnek. Ha azon Pontok mindenütt tökéletesen meg allittatnak, azon esetben, a' Szükséges hidak számátis könnyen meg lehet állítani.

§. 32.

Az Utak közepének dombosobbnak kell lenni, a' meg határozando mérték szerint.

3-szor. **M**entől könnyebben le Fojhat a' Viz az Utrol annál szárazabb állopotban maradhat az meg. Melyhez képpest az Utnak mindenkor a' középén valamelyre dombosobbnak kell lenni, 's a' közepétől véve a' két felől lévő Santzig egy kis esésének kell lenni. De azon esésnek minden esetben igen mérséklettül kell készitödni, hogy az igen meredek ne légyen, méltán lehetvén külömben tartani attol hogy a' meg terhelt Szekerek, kivált midön azoknak egy más elöll ki kelletik állani, vagy Télben midön az Ut a' hideg fagy által meg sikult, könnyen fel dölhetnek és meg károsittathatnak. Melyhez képpest, ha egy 5 vagy 6 Ölös széleffégü Uton,

a' közepétől véve mind a' két Sántz Szélég, minden öltre 3. vagy 4 Czoll esés vétetődik, 's a' szerint az Ut közepe 9. Czoltol 12. Czolig lévő Magofággal fellyebb áll, mint a' szélei, úgy a' Viz elegendő le-fojást kap, 's a' Szekereknek-is fel dőléséről nem lehet tartani.

§. 33.

*Az Oldal Sántzok készítéséről,
az hol azok Szükségesek.*

4-szer. **A**z Oldal Sántzok készítését éppen el lehet kerülni az olyatén helyeken, az hol közel az Uthoz különben-is természetes esése van az helynek, az hova az Utrol a' Viz le fojhat, és az hol különben sem lehet tartani az Esső viznek igen tsobortos vagy igen sebess öszve jövetelétől; a' Hegyek meredékes Oldalain készítettendő Utakra nézve ellenben szükséges meg jegyezni azt, hogy

hogy olyan helyeken az Utnak vagy
 egyik vagy másik oldalról meg hajolva
 menedékesen kell készülni, mely hajlás-
 nak esése, ne légyen felyül egy egy Öl-
 be $1\frac{1}{2}$ vagy leg felyebb 2 Czollnál, még
 pedig azon hajlás legyen intézve a' hely-
 nek fenn vit természetes Esése felé,
 ha azon Esés mérséklett méjségü, ha pe-
 dig az ut mellett egy félől lévő azon Esés
 valamely nagy Méjség lenne, akkor az
 Ut és a' Hegy közt egy Sántznak kel-
 letvén készülni, azon hajlása az Utnak
 légyen azon Sántz felé forditva. Ha
 továbbba a Viznek nagyobb öszve tso-
 portozása azt kívánná, hogy a' Hegy
 és az Ut közzé, egy Sántz keszitteffék,
 's azonba az Utnak más Oldala felöll a'
 helynek természetes, esése nem lenne
 nevezetes méjségü azon esetben az Ut-
 nak felső szine a' viz el ánkolására néz-
 ve készittethetik tsak a közelebbi Pont
 Sphus rendeiben meg irt mod szerint.

Az Oldal Sántzoknak alkatatásokról.

5-ször **A**z hól az Oldal Sántzoknak készítése szükséges, arra kell vigyázni hogy azon Sántzak se igen keskenyek, se igen méjkek ne légyenek, és olyan Mart-hajlásai (Uferböschung.) készítsenek, melyek könnyen ki Zödülhetnek, mint a' mely előre valo vigyázás igen sokat téssen azon Sántznak tartoffágára. Melyhez képpét a Sántz fenekének a' lehetőségig nem kell keskenyebbnek lenni $1\frac{1}{2}$ Lábnál (Schuh) a' mélységének pedig a' lehetőségig nem kell nagyobbnak lenni $2\frac{1}{2}$ Lábnyal, ahoz képpest a mint a' szomszédos Föld állása hozza magával; ugy továbbá a Mart-hajlásais, kivált az Ut felől valo, tsak egy 45 gradusu szegelet hajlásához légyen alkalmaztatva, mint a' mely hajlás a' Föld részeknek költsönös öszve tartásához el-mulhatatlanul szükséges.

§ 35.

Mi módon kelleffég azon Oldal Sántzokat valamint az egész Utat is ki Jegyelni.

6-szor **H**ogy valamint az Utat magát, ugy azon Oldal Sántzakatis maga rendin és egész Pontossággal ki lehessen Jegyelni, szükséges minden 40 merő Ölnyi (Rurrent Kloster) távulságra a' már ki intézett Utnak közepére egy Szálas Karot fel állítani, valamint szintén mind azon helyekre is egygyet egygyet, melyeknél az Ut a' maga egyenes Fojamatyától el hajlani láttatik, vagy, valamely Fordulást vészen. Ezen fel állított Karotól az ut már előre meg határozott egész Szélességének tökéletes fele részét, mind két felől egy egyenes vagyis egész Szegélet vetése szerint, ki kell mérni, 's azon helyet az hova azon Mérték vége esik egy kis Tzöveketskével mind két felől ki kelletik jegyelni. Ezen kit

finy Tzöveketskék mind együtt azt mutatják ki hogy hol kellessék a' Sántzok belső Partjainak kezdődni. Ugyan ezen kitsiny tzöveketskéktől azonnal, ki lehet mérni hasonló módon a' Sántznak egész felső széleffégét, és azon belől a' Sántz fenekének Széleségét, melyeket hasonlólág kitsiny tzöveketskékkel ki kelletik jegyelni mely által ha egyszer a' Menedek eséshez (Perpendicularum) intézet mélysége az Asoványnak meg állittatik, a' Marthajlás lineája is meg hártározthatatik, és egy átaljába az egy formálog lejendő Ásásra tökelletes sinor mérték vétettethetik.

§. 36.

Meg-Jegyzés a' Földnek azon Sántzokból való ki-ásására nézve.

Azon Sántzakat először tsak olyan szélesen kelletik ki-ásni, mint a' mekkora szélességű a' Sántz feneke lesz, 's az ab-

bol

bol ki jövő Földet az Ut közepén el-kell
osztani, azon Földet pedig, mely a' Mart-
hajlásra rendelt helyen találatik, addig
mig az uton valo kö rakás meg-készül,
meg-bontás nélkül kell hagyni, hogy ak-
kor osztán, midön a' kö rakás meg-ké-
szült, Banguetokat vagy-is védfalakat
(Widerlager) lehessen belölle készíteni.

§. 37.

*A Véd-rakásoknak (Terrassen)
Köböl avagy gyepből, leendő ké-
szítéséről az hol puha a' Föld.*

7-szer. **A**z olyatén helyeken az hol pu-
ha és könnyen engedő Föld lévén, Véd-
rakásokra vagy köfalakra szükség lenne,
a' Sántznak belső partyát egész meredek-
ségibe lekelletik ásni, és a' Véd falat ép-
pen melléje hasonló meredekséggel kell
rakni akár nagy és egy másra rakott Gyep
darabakból, melynek kívülről hasonlolog

mar-

marthajláft kell készíteni, akár pedig Kö-
höl-is, Mohát vagy hofszu Fülzálás gye-
peket rakván közzibe, hogy az által az
Utban bé foglaltatott Föld tsono annál
állandobban meg-maradhassan.

Egy átalyában pedig nem kevés há-
szon lenne, mindenütt a' Marthajláfokat
Gyep darabokkal bé rakni vagy leg-alább
széna Murvával bé hinteni, hogy az ál-
tal mentől hamarább bé gyepesedhetnék,
és tartosobb keménységű állapotban, hely-
heztesztetődhetnének.

§. 38.

*Szükséges az Utakat az allattabb
valo helyeken fel-emelni, 's
mi módon?*

8-szor. **H**a valamely Ut allattabb fek-
szik, mint a' réája rugo Földek állása va-
gyon, azon esetben lehetetlen azt a' viz-
től meg-szabadítani, 's annál fogva az
olyan

olyan Utaknak mind addig motsárasan kel-
 letik maradni, valamig az ki tisztogatás,
 vagy a' Napnak melege munkásága, vagy
 pedig a' szelek által ki-száraztatik, mely-
 et gyakran csak egy hofzfas tartos szá-
 rafságu Esztendőben lehet remélieni. Hogy
 tehát az olyatén Utokat jó állapotban lehef-
 fen helyhezretni, el-kerülhetetlenül szük-
 séges hogy azok a' melletek lévő és réa-
 jak rugo Földeknél felyebb emeltefsenek-

Ezen Fel-emelésnek nem lehet ke-
 vesebb magofságra lenni két Lábnyinál,
 mint a' menyire akármely unak-is, hogy
 a' vitzöl bátorságba maradhasan, felyebb
 kell emelkedve lenni a' szomszédos Föl-
 deknél. Ezen tzeit el-lehet ézni, a' Sá-
 zoknak a' környül állásokhoz káppeft le-
 lendő tágasittása, jó száraz Földnek meg-
 hordása és béverése, akár pedig követse-
 lés által, az hol azt böven lehet találni,
 vagy pedig a' Motsáros környékekben
 részfzerint veszfzö Nyaláboknak (Faschi-
 náknak) alája rakása, 's annak, meg-fö-
 delése vagy követselése által. Az olyatén
 helyeken, melyek nevezetes fel-emelte-
 tét kívánnak, mindennek felett nevezete-
 sen

fen szükséges marthajlásaik körül a' közelebbi pont alatt le irt erősségeket, Gyéphantokból vagy köből készítettö Véd-
rakáfokkal alkalmaztatni.

S. 39.

Miképpen lehessen az illetén szivü nagyobb munkákat lassan lassan tökéletességre vinni.

Az hol az Idő és alkalmatofság nem elegendés arra, hogy az illetén fel-emeléseket egyszerre véghez lehessen vinni, és az Utat, az olyatén helyeken meg szakadás nélkül leg ottan kész és tökéletes jó állapotban lehessen helyheztenni, azon esetben, kivált ha oldalas Utak se lennének, melyeken addig, míg a' nagy Ut el-készülhet jární lehetne, leg jobblézen, az olyatén fel-emeléseket eléb csak félignyire készítteni el, 's akkor azt jól bekövetfelvén, más alkalmatofsággal a' más fele részét-is egészfen fel tölténi.

Hogy

Hogy az olyatén Utakon-is meljek a folyo Vizek, és Patakok partyain, vagy azoknak szomszédságaikban vitetnek, a Víznek leg-magofsbabb, fel-emelkedésétől véve két és három lábnyi fel-emeléseket kellefsék készíteni, azt emlitteni is szükségtelen, midön külömbenn-is valamint az olyatén esetekről, ugy az hasonlo Utaknak meg-eröfittése moggyárol-is, az azt illetö Geometrák kötelesek léfznek, a' hely természetéhez alkalmaztatott Intézeteket készíteni.

§. 40.

Az egyenetlen Helyeknek ki egyenesítéséről, és ki igazításáról.

9-szer. **A**z hol az Ut egyenetlen, az az: majd dombos majd gödrös lenne, a' lehetőségig azon kell igyekezni, hogy a' dombosobban álló helyeket le-vágattassanak az alatt valobbak pedig fel-töltesse-nek, hogy az által az Ut egy forma Horizonra vétetödjék, mint a' mely által a rajta

rajta való járás szemben tünöleg könsyeb-
bítetteti fog.

Egy átalýában pedig az Utaknak e-
gyenefittése, és a' felső színének egy for-
mává való tétele mindenkor véghez vi-
tetődhetik, az oldal Sántzokból megnye-
rendő Föld által, akármely rosz termé-
szeti Föld lenne-is az, melynek ki-ké-
szítésébe a' közelebbi 3-dik Számmal jegy-
zett Pont alatt meg irt Utafitást kell kö-
vetni, vigyázván arra is, hogy minden-
kor az Esztendőnek szárazabb Idő sza-
kaszába folytattassék ezen munka.

§. 41.

*Miként kellefsék a' motsáros Juko-
kat és Gödröket ki igazítani.*

10-szer. **A**z Utakon 's rend szerint a'
Helységek között találtato méjj Jukakat
és Gödröket, éppen nem kell a' sárra
felyül réa rakott ágboggal, szalmával, és
arra felyül réa hányt Gyep darabokkal,
's

's egyéb affélékkel ki igazítani, a' mint az eddig elé több Helységekben szokás volt. Az oljaten-ki igazításoknak álhatatlan és rosz voltokat a' tapasztalás már gyakran és eléggé ki világosította. Hogy tehát az olyatén helyeket jól és állandoul ki lehessen készíteni, szükséges először száraz Időbe, az olyatén Jukokban még meg-maradott vastag mótstárt ki-hányani, 's azon Juknak gödröségét a' körüllette lévő ép Föld magoságá fel-tölteni, jó materialékkal, u. m. élesebb és az Agyag-rol egészszen üress Földel, 's ha szükség úgy kozná magával veszsző Nyaláboknak-ís alája tételével, t. i. a' Föld igen iszapos lenne, úgy szintén az hol találatnék durváb követtselis, 's végre approbb rend követtses porondal el kell egyenesíteni.

§. 42.

A' Várasakan erre a' tzelra szolgáló Eszközök.

A' Várasakan az olyatén Jukokat, Köfal omladékokkalis vagy valamely Értz

D

Sa:

Salakkalis bé lehet tölteni, mely két rendbéli Materiale, az Utok felső részének bé borításárais igen jól alkalmazható.

§ 43.

Szügséges az Utakat a' ki áradó és sebessen tsapo Viznek el árkolása által-is. bátorságban helybeztetni.

11-szer **V**alamint mind ezen Utak el egyengetését, és Sántzok készítettését szükséges viz esés szerint úgy alkotni, hogy sohultis az Utakon, vagy Sántzokban a Viz meg ne állhasson, úgy szintén szükséges az effő viz nagyobb részének különbömbkülömbféle el árkolásai által, a' Viz igen sebess fojamattyát az Ut mellett el-nyuló Sántzakban akadályoztatni, Kivált a' hegyes Völgyes Környékekben, az hol az olyatén sántzok

tzok az Útakra romlására csak hamar
rend kívül el tágulnának, és Mélyekké
lennének.

§ 44.

A' Hidak készítéséről.

12-szer *A'* mi az Utakon kellett fog-
lalo Hidakat, vagy a' Fojo Vizeken és
Patakokon szükséges nagyobb rendű ilye-
tén szintű Munkákat illeti, azokra néz-
ve a' következő Regulák szükségesek

§. 45.

a) A' Hidak Szélességéről.

A' Járásra kelésre szükséges Hidaknak
mértékét úgy kell venni hogy leg alább
fel olyan Szélesek legyenek, mint ma-
ga az Ut, a' meljen készülnek; az az:
egy hat Ölös Szélességű Uton ne légye-

nek keskenyebbek három Ö1 Széleffég-
 nél, egy 5 Ölös Széleffégü Uton 2 $\frac{1}{2}$
 Ölnél, egy 4 Ölös Széleffégü Uton 2
 Ölnél, és egy 3 Ölös Széleffégü Uton
 1 $\frac{1}{2}$ Ölnél; a' több Utakonn pedig me-
 lyeknek né talám még ennélis keskenyeb-
 beknek kellene lenni, ta' affék meg a'
 Hidaknak ezen Utolso rendbéli szélessé-
 ge. Ellenben a' Nagyobb és hosszabb
 Hidak sohultis keskenyebbek ne légye-
 nek három Ölösöknél, söt ha azoknak
 nevezetes hosszúságuaknak kell lenni,
 szükséges hogy 20 és 21 Lábnyi Szé-
 leffégekis légyen.

§. 46.

b) *Az approbb rendii Hidakrol.*

A' Vízet el szállító árkokon egy á-
 talyában köből vagy Téglából kelletik
 a' Hidatskáknak készülni, hanemha a'
 Fa nagy bővségében találatnék vala-
 mely Környékben, ellenben pedig a' kö

Mate-

Materialék szerfelett drágába jönnének kivált.

c.) A' Nagy és Mező Városak környékeibenn és kerületeiben, a' Fa kimmelésére nézve-is sokkal hasznosobbak a' köből készüendő Hidak.

d.) A' közönséges Utakon, a' Fa Hidaknak a' leg Simplexebb alkotásuaknak kell lenni minden Vas Munkának alkalmaztatása nélkül. Mesterséges Munkákat pedig csak a' Városak kerületeibe, nagy Vizekre, és olyan helyekre kell készíteni, az hol mod vagon benne hogy meg szünés nélkül valo vigyázat által ép állapotban tartassanak.

e.) Szükséges vigyázni arra-is hogy az Utakan készüendő Foglalo Hidak az Ut Horizonnyán felyül ne légyen emelve, minthogy az ellenkező esetben vagy igen munkás és nagyra ki terjedő feltöltéseket kellene készíteni, vagy pedig a' külömben simma Uton minden ok nélkül igen Meredek fel hágások és le szállások formalodnának, 's ugyan a-

zért azon kell igyekezni, hogy inkább az Árkok Vizei több szállító árkokra osztassanak el, és több approság hidatskák készitveffenek, mint sem a' Viz kevesebb árkokra szorulván azon árkok igen szélésze effenek, 's annál fogva a' hidak is igen Magasra, 's az Arcussaikis igen Nagyra vetődjenek.

§. 47.

f) *Szügséges előre való Vigyázat a' sebes patakokm készittendő Hidakra nézve.*

Az olyanen Patakokra nézve melyek igen hirtelen meg áradnak, a' kö Hidak készittesével igen vigyázva kell bänni, minthogy azokkal igen kevés hely marad a' Viz áradásának el fojására, még pedig mentől felyebb hág a' viz az el folyhatásra való hely annál inkább keskenyedik. Az hol tehát több közép

oszlopokat kellene készíteni, vagy az Arcusoknak hajlása igen magasra vetődnek, mely által egyszersmind az Utnak igen magassan és költségesen kellének fel emeltetni, sokkal tanácsosabb lészen Fa Hidakat állítani, 's egyszersmind az olyan esetekben a' tapasztalás javaslatát követni.

§. 48.

g) *A' Hidakra szükséges védoszlopokról, és a' Sántzaknak kövel való ki rakásakról.*

A' kissebb, 's kivált Fa hidakra, ha azok a' fenn le-irt szélességekre készitetnek, akár Fák helyett, melyek külföldben-is a' szabad mezőn lévő Utakan ritkán szoktak hosszasan meg maradni, jobb nagyobb bátorság kedviért, a' Hidak végeire szegelet Tzövekeket vagy Köveket fel állítani.

D 4

h) A'

h.) A' Hidak alatt lévő Sántzaknak Fenekeit kövel szükséges jól és keményen ki rakni, hogy az által az oda rakando hid kö Falak a' Viz ki mosásától bátorságban helyhezteffek.

§. 49.

i) *A' kissebb Forrás Vizekre nézve készittendő Fojamat Résekről*

Hasonloképpen az olyatén száraz és köves Hegyoldalokon, a' melyeken kitesiny Források tsergedeznek, az olyatén helyeken egészen el kerülhető Hidak helyett, jobb tsak az Utan keresztül kitesiny tekenős fojamat Réseket készíteni, 's azokat kövel ki rakni, melyek Anak' utánna mindég ki takarítva és tisztán tartasának, és a' meljek a' hosszasan tartó Meredek hágokan a' Szekereknek nyugovo helyülis Szolgálnának, 's tsak ezen tekintetre nézveis egy átoltjában, méltok lennének a' ki készittetésre.

§. 50.

*A' Szekér-nyom helynek (Fahre
damm:) Erősítéséről.*

Az Utak készítése körül kívántato
több Munkákra néz e melyek egy áta-
lyában a' Szekérnyom helynek meg e-
rösítettét, illetik, mint t. i. a' kö ra-
kásra és bé követfelésre nézve, ekövet-
kezendőkre kell vigyázni:

§. 51.

*Minémü széleseknek kelleffék lenni
a' Motsáros helyekre elmulhatat-
lanul készíteni kellettő kö-
rakásoknak.*

1-ször **A**z olyan helyeken, ahol
természetes keménységű Földre ta-
lálni nem lehet mint az Agyagos Föl-
den,

den, kövér kerti, vagy által ázott sziváj Földen, élmuthatatlanul szükséges a' kö ki rakás, 's mind azon helyekenn, mindenütt kell azon kö ki-rakásnak három Ölnyi, vagy 20 Lábnyi szélességgünek lenni.

§. 52.

Mitsoda Kövek leg jobbak azon tsélra, természetekre, Nagyságokra és egyformaságokra nézve.

Ezen tsélra az azon környékben található leg tömöttebb és keményebb köveket kell öfzve fzerzeni, melyek között a' Basáltok, Gránitok, Lávák, Kösziklaszakadékok, Porphirok, és Kovatsok, a' Mészkonél, Krétánál, avagy Sifereknél, mint a' mely utolso rendbelieknek némelyik Neme igen könnyen el töredezik, és az idő viszontagságait ki.

ki nem álya, 's következésképpen minden féle építésre éppen használhatatlan, úgy végre a' Homok kőnélis, előbb valok.

A' mi a' Kővek Nagyságát illeti, a' Kovács vagy Patak kőeknek meg vagyon Magokba tulajdon formájak; a' Termésköveket pedig, melyek erőszakkal hanyatnak vagy töretnek a' menyibe igen Nagyok vagy igen nehezek lennének arra, hogy egy Ember könnyen bánháfék vellek, illő Nagyságu darabokba kellettük szélyel törni.

Egy átolyában pedig szükséges a' kö rakáshoz való kőeknek, ugyan azon egy tájékon a' lehetőségig egy forma Nagyságuaknak lenni; mert különben lehetetlen hogy a' Kö rakásnak jó egy máffal való öszve foglalódása légyen, ha egy felől egy nagy kö, más felől pedig egy annál sokkal kissebb kö esik egy más mellé, és éppen olyan kevésre lehet tartosis, midőn a' rajtok meg fordulo Kerekek nyomására a' részek oly különböző ellentálo erővel birnak.

§. 53.

A kívántato Materialéknak és Szekereknek meghatározása 's azon Materialé meg bordásának könnyebbitése.

2-szor **A'** kö rakáshoz meg kívántato Materialékra nézve kelleik vetni, három Merő Öl hosszúságu Utra $1\frac{1}{2}$ Cubic Öl Követ, és ahoz kívántato követes Porondot $2\frac{1}{2}$ Cubic Ölet, 's ahoz képeest tekintetben véve az ezen Országbéli Szekereknek gyenge alkotásokat, minden Merő Öl hosszúságu Utra kell számlálni nyoltz Szekér követ és 15 Szekér követes Porondot. Mely tzelra nézve, az hol ahoz alkalmaztatott Ládák vagy Fiokok készittethetnek, lehet méltán remélleni, hogy a' tsok most irt szükség néhány Szekerek meg ki-méllésével ki potoltathatik.

§. 54.

*A' Kő rakásnak ki jegyeléséről ,
és azon rakásnak készítése mogy-
gyáról.*

3-szor **H**ogya' kő rakás hosszúság állandóságára készíthetők, az Ut szélességének közép pontjától '9 és 10 Lábnyi szélességet mind két felől a' jobbra és balra lévő Sántzak felé ki kell mérni és azt egy; néhány Tzolnyi mélységű, 's ugyan anyi szélességű, kitsiny Arkotskával ki kell jegyelni. Azon Arkotskában mint a' mely a' kő rakás szélét mutatya ki; az öszve szerzett kövek között a' leg Nagyobbakat kell be rakni; mely köveket, éppen azért mivel azok a' kő rakást mind két felől öszve tartják, Szárny, vagy Szélköveknek, (Flügelsteine) szokták nevezni. Ezen Nagyobb Kövek közzé kell a' többi köveket, egy kis követes Porond

rond alájaktételével, olyan tömöttön a' mint csak lehet egy más mellé rendibe rakni. Azonba pedig mind külön külön minden könek az állása sokkal szorosab, mind pedig maga a' kö rakás-is sokkal tömöttebb leszzen ha a' kövek nem lapjokra, hanem inkább éleikre rakatnak, 's mentől inkább egy más mellé faragva öszve verettetnek a' köztök maradható közöknek a' lehetőségig lejendő el kerülésével, annál kevesebbé lehet félteni, hogy jövendőbenn a' szekerek által magok helyeikből ki mozdittassanak.

Ugy továbbá, azon kívül hogy a' kövek tömöttön egy más mellé szorítottanak, szükséges oly moddal ejteni azoknak rakását, hogy minden rés eleibe mely két kö között marad más kö helyheztesse, hogy így a' rések a' lehetőségig tserélődjenek, és az által is erősitteffenek.

§. 55.

A hol rosz a' Föld két sor rakás-is szükséges.

Az olyatén Helyeken az hol igen méjjen lehetne lép Földre találni, hogy ezen Munkának nagyobb öszve állóságat és tartosságat lehessen adni, ha szinte a' köveket azoknak állásokra és formájokra nézve nem oly válagatos, de leg alább a' tsak most irt rakás modját követve, szükséges lészzen a' kö rakást két sorral készíteni.

§. 56.

A Kö rakásnak bé Ékeléséről.

Minekutánna a' fenn irt modonn a' kö rakás el készitetett, végre mind azon Üregeket, melyek annak felső izipen megtalál-

találatnak, kitsiny és arra előre el készített kö darabokkal és töredékekkel, a' leg nagyobb vigyázattal bé kelletik ékelni, fel kelletik tölteni, és el egyengetni, 's azután kell osztán a' követses porondat (Schotter) maga neme szerint rendre ráá hinteni, oly moddal, hogy az also rendbéli mindenkor legyen nagyobb féle követs mint p. o. egy egy Tyuktojásnyi Nagyságu, a felsőbbek pedig approbb rendnek, egy egy Magyaronyi Nagyságnak.

§. 57.

A' Követses porond meg hordásáról, maga neme szerint.

4-szer. **A**zon helyeket, melyekről a' környülállások és szükseg utasítása szerint a' követses Porondat hordani akarják, előre meg kell határozni, 's különösönn arra kell vigyazni, hogy a' szekerek

rek egyszerre csak egy nemű követset hord-
 jának a' másnak öfzve elegyítse nékül,
 és csak mikor az egyik nemű követstsel
 egy néhány Tzolnyi magofságu rend egé-
 fzen el egyengetve el-készült, és arra néz-
 ve, a' munka bé-végződött, csak akkor
 kezdjék más nemű követstnek hordását,
 hogy ahhoz képest mindent maga rendin
 készítve az egéfsznek nagyobb öfzve állá-
 sa. és tartofsága légyen. — Ilyetén kö-
 vetsek nemei fzerint rakando Rendeket
 fzükséges, a' kö rakáfsal készfzített Utak-
 ra két és három, az olyan Utakra pedig
 melyet csak követsteléssel készfzítettnek
 ki, négy rendbélit-is fel-hányini.

§. 58.

*A' követstes porond tulajdonságai-
 rol, és annak javítása eszkö-
 zeiről.*

A' vizi porond vagy fővény, melynek
 rendszerint több féle nemeit lehet találni,

mindenkor a' leg-jobb, a' mennyiben az nem igen szokott Föld részekkel elegyedve lenni; az áfavány porond pedig többnyire földel és agyaggal van elegyedve; az ilyen Földes porondot azért vagy arra készült vás rostéljan, vagy annak nem léte esetében Fűz-fa veszfökből font kosáranak kell által hányni, hogy az által meg-tisztítsák, és a' lehetőségig minden Föld és agyag részekről el-valasztásuk mint a' melyek az Utnak tartófságát nem engednek, hanem rend szerint a' porondal együtt a' Kerekekhez ragadnak, 's azok által el-hordatván, az Utakon Gödrököt és Jukakat hagynak magok után.

§. 59.

A' tsupa követselés által ki-igazítando Utakkal való bánás mogygyáról és a' követselés vastagságáról.

5-ször: **H**asonloképen az olyatén Utakon, melyekre nézve azoknak száraz

és kemény voltoknál fogva, a' nagy kö-
rakást el-lehet kerülni, vagy pedig a' kö-
nek éppen nem léte miatt, azokat igen
távol lévő környékekről kelletvén hozni;
a' munka szerfelett fárattságos lenne, a'
követseleést úgy kell véghez vinni, hogy
a' tsak ugyan akármi kevésbé-is találat-
ható nagyobb darabok leg-aloll, és az
Utak széleike tétefsenek, 's azután ma-
gok nemeik szerint mindenkor a' nagyobb
rendü követsekre más kifesebbekből álló
rend töltettség, oly moddal hogy azon
egy másra rakott rendek mind együtt az
Ut-középén két Lábnyi vastagságra lé-
gyenek; minthogy külömben, az ilyen
magok nemeik szerint lejendő rakás el-
mulatasánál fogva, a' porond alatt szerte
szélyel el-hányt nagyobb darab kövek,
a' keményebben bé vágo terhez szeke-
rek által, tsak hamar az Ut felső színére,
mely az olyan rozsz kezittésnél fogva soha
jol el-nem egyenesírtethetik, ki-nyomatik,
's minden szempillantásban a' kereknek
uttyokban álván, az Ut felső színének uj-
jabb helyre állítására 's az az által

készülendő Gödrök ki-töltésére, újabb meg-újabb munka okoztatik.

§ 60.

Milyen vastagnak kell lenni a' követelésnek, a' kövel ki-rakott Utakon.

Egy jó moddal kö ki rakással el-készített Utón pedig a' követelés az Ut közepén 1 Láb vagy 15 Tzolnyira tökéletesen elegendő arra, hogy a' kö kirakást jó állapotba meg-tartsa.

§. 61.

Mit kellessék azon esetben tselekedni, hogy ha a' kö szükibe lenne.

6-szor: Azon esetben hogy ha se egyforma nagyságu Köveket, se pedig elegendő fokaságot találni nem lehetne nem
kitsiny

kitsiny hasznu munka leszzen, a' tsak ugyan találtato Kövek közzül a' nagyobbakból minden két Ölnyi távulságra Traverfeket, vagy-is kereftül az Uton kö rakás rendeket tsinálni, az Ut két szélére Szél köveket rakni, 's azon üreget mely Traverfek és Szél kövek közt marad, a' leg nagyobb rendü követssel jól ki-tölteni, 's a' szerint a' fennebbi pontokban le-irt módon az approbb követses porondozást tökéletességre vinni.

§. 62.

Mit kelle:ék tselekedni ha követses porondot találni nem lehetne.

7-szer: **A**z hol követses porondot találni nem lehetne a' helyet Bánya követ kell alkalmaztatni, avagy már meg-lévő vagy pedig ha nem lenne, az azon tzel- ra meg-nyithato közelebbi Bányától, 's minekutánna az Utan a' kö rakás azon Bánya kövekből a' fenn irttok szerint

tökéletesen el készítettett, azon kövekből nagyobb és approbb követset kell törni, mely töredékből a' nagyobb rendbeliek melyek egy Galamb Tojásnyiak lennének, rakásának egyenesen a' kö rakás felibe, a' kissebek pedig alkalmaztassak az Ut felső részének béborittására, és fel-töltésére.

§. 63.

Mit kellesék tselekedni ha mint a' kettöben fogyatkozás lenne.

Az olyan Környékekben-is meljekben valamint követes porondot, ugy Követ-is éppen nem lehetne találni 's azoknak meg-holdást a' felette való nagy mezfzeség, és a'val együtt járó nagy költség miatt lehetetlen lenne, tsak ugyan el-nem kell mulatni azt az, még ottan-is helyt találó igyekezetet, hogy az olyan Ut-is rövidítés, a' viznek el-árkolása, ki egyengetés, és a' rozszabb helyeknek ki igazit-

zítása által használatosabb állapotban hely-
hezettefsék.

§. 64.

*A Banquetoknak, vagy-is a' Szél
kövek háta megett lévő Támasz
Földnek helyre álitátsáröll.*

8-szor: Leg-ottan mihelyt a' kö kira-
kás el-készült, söt mihelyt a' Szél kö-
vek ki-rakodtak azon Szél kövek háta
megé egy Banquetot vagy-is Föld Tá-
maszt kell formálni, mely tzelra kell for-
dittódni, azon Földnek mely az el egyen-
getés (Planirung) munkájáról előre bo-
sátott Utasítás 6-dik Pontya alatt, az ot-
tan meg-határozott mennyiség mértéke
tízerint az oldal Sántzok szélein meg-ha-
gyatott. Azon Földet azonnal a' sizerint
a' mint a' Sántz Marthajlásának linéája ki-
vánnya, fel kell ásni, és azon hely üres-
ségre, mely a' Szél kövek háta megett
a' Sántz széleig találtaik, egz kis 3 vagy

E 4

4 Tzol-

4 Tzolnyi menedékefség hagyásával, olyan magaságra, mint a' Szél kövek által, fel kell hányni, és keményen meg kell verni. Ezen Banquetoknak a' felső színeket, a' kö ki-rakással egygyütt, a' követs rend töltésekkel bé kell borítani, és ugy kell el-egyengetni hogy az Utal magával együtt formálják a' fennebbekben meg-határozott Ut felső színe és menedékefségét.

Az hol pedig a' Sántz készítése ugy esnék, hogy onnan a' tsak most irt tzel-ra föld nem jutna, azon esetben Bauquet-hoz valo Föld vétetődhetik az Ut közepéről, minekelötte a' kö ki rakásához hozzá fognának, oly moddal, hogy azon Ut közepétől fel-vett Föld vettefsék ki két felöll azon helyen kívül, mely a' Szél kövek állására ki vagyon jegyelve, 's ottin allendöleg ki szélesítettvén verettefsék meg az elegendöségig.

§. 65.

Az első Esztendőkben eső romlásokat haladék nélkül ki kell igazítani-

9-szer: **E**gy már el-készült Utnak meg-erősítéséhez és annak tartosága ki eszközéséhez, végre hozzá tartozik még azon gondos igyekezet-is, mely fzerint annak el-készítettése után, az első Esztendőkben, a leg-kisebb tapasztalható romlások-is, minden haladék nélkül ki igazíttassanak, mely tzielnek elérhetése mogygyárol az ezen Utalításnak végére irt Ragasztékban bővebb világosítás tetetik.

HARMADIK SZAKASZ.

Az ezen Fejedelemségbéli Utak készítése Munkájának kormányozása mogygyárol, és az arra kellető pontos vigyázatról.

§. 66.

Meg-világosítása annak, mely elkerülhetetlen legyen azon Ut készítés munkáját okoson kormányozni.

Magában önként ki tettző 's annál fogva bizonyítás nélkül nem szakölködő dolog az, hogy az Utak készítése körül elő fordulo, és tsak most le-irt munkák, hogy azok a' tzelhoz alkalmaztatva, és
nem

nem tsak immel ámmal vitettefsenek végben, egy átolyában okos kormányt, es nem kevésbé, ahöz mérséklett szüntelen valo vigyázatot kívánnak.

Szükséges azon tzélnak el-érhetésére nézve, esmérni a' Földnépének és Vono Marháknak menyiségét azon környékben, melyben az Ut készülni akar, esmérni a' külömb külömb féle környülállásokat melyek az Országban folytában lévő Con-stitutioknak következései; esmérni a' helyeknek külön külön tulajdonos természe-teiket; hogy azon esméretek által a' fenn irt munkákhoz kellettő készületeket ugy lehessen el-találni, hogy azok se igen terhesek ne légyenek, se igen könnyü szerrel ne folytattassanak. Szükséges továbbá, hogy számos ezen munkába hivatalra alkalmaztatott személyek még olyanok-is kik a' Köz Nép közzül ügyes-ségekre és tehetőségekre nézve, arra ki választatnak, nem tsak hogy azon me-fterségnek mely által ezen munka jo e-lömenetellel tökéletességre vitethetik, tökéletes esmerettségeré jussanak, hanem

egy-

egyfzersmind minden igyekezeteket-is arra fordítsák hogy minden egész pontos-sággal, és tökéletesen a' fennebekben meg-tett rendelések szzerint vitettefsék végben, és hogy oly fok idő és munka haszontalanul el-ne vesztegetődjék.

Ezen Tzélra nézve szükséges minden darab Ut körül, melly egy Várme-gyé vagy Szék kerületében munkaba vé-tetődik.

§. 67.

Minden Kerületben egy Fő Biz-tosnak fel-állitásáról és annak folglalatofságirol.

I-S Z Ö R! **E**gy Fő Biztost ki nevezni a' kinek kötelefsége légyen: a' Kerületbéli Geometra által az Ut foyamattyának re-gulatiojára készített Intézeteket meg-vis-gálni és meg-ítelni, az nézve a' kíván-tato elő készületeket, és lépéseket meg-tenni,

tenni, a' Geometra által tejendő fel-szá-
mittáshoz képpest, az arra kívántato sze-
kerekre, Napszámásokra és egyéb meg-
szerzeni valo szükséges dolgokra nézve,
osztályt készíteni és meg-állítani azt, hogy
miképpen lehessen azokat időről időre
elő állítani, a' Requisiteumokat és Mate-
rialékat meg-szereztetni, a' munka kö-
röll fő vigyázattal lenni, a' Köz Casák-
bol azon tzelra határozottatott pénzeket,
maga Quietantiai mellett által venni, ab-
bol a' Fizetéseket ki szolgáltatni, és vé-
gre azokról a' munka bé végződése után
tökéletesen számadolni.

§. 68.

*A Helybéli Geometranak ezen tárgy
körül fenn forgo kötelelsségei.*

2-szor: **E**zen Ut készittés munkájának
egyenes kormányozását, a' Helybéli Geo-
metráknak, mint a' kik külömben-is az
Intézeteknek planumoknak, és a' kellettő
költsé-

költségek mennyiségének ki dolgozására a' magok Környékekben, kötelesek ; által adni, oly moddal, hogy nékiek kötelesek legyen, az előre botosított Utafitásban le-vit leg közönségesebb munkák-is kezdetén, leg alább egy darab ideig, szakadatlanul jelen lenni 's az alája rendeltetett személyket, ezen munkának folytatásába belé állítani, a' Biztosokat, és a' vigyázatra rendeltetett személyeket, a' munkának minden tárgyaira nézve körül állásoson meg-tanítani, azután-is pedig, valamikor csak egyéb Hivatalbéli foglalatosságaiktól érkeznek, a' Vigyázatra rendeltetett személyeknek további utafittások, a' tapasztalt hibáknak el-távoztatása, a' hibás munkalkodásnak jóvátétele, és mind azon fejedelemre mutató eszközöknek, melyeket a' Helység körül állásai bővebb meg esmérésénél fogva szükségeseknek lenni találna fel-adása végett, az Ut tsinálása munkájánál meg-jelenni. Az hol valamely mesterségesebb Munkát kelletik tökéletességre vinni, az o jelenléte minden esetre nézve el-kerülhetetlenül szükséges, és annak tökéle-

kellőetességre való vitelében, a' munka szakadatlan folytatását, a' Fő Biztosfal, a' kívántato készülétekre és az időről időre meg-hordani kellettő Materialékra nézve, való egygyet értéssel, magának személyesen és egészszén annak feküve kellettik vinni.

§. 69.

*Alsobb Biztosoknak fel-állittásáról,
és azoknak szolgálat tételekről.*

3-szor: A' készítendő Utak hosszúságához képpest két, avagy több All-Biztosokat-is, arra az időre, mig az Ut tsinálása tartani fog fel-állítani, kiknek foglalatofságok, és igyekezetek arra légyen intézve, hogy mindeneket a' már le-irt Utasittásban lévő Rendelések és a' Geometrának Fel-adása szérint pontoson végben vitefsenek a' munkásokat jól, és hasznoson el-ozfszák a' Materialék meg-hordásak körül magokat elő adható minden rendeletlenségeket, el-távoztassanak, mindenek-

deneknek a' köz tzélra egygyesített erővel való dolgozására, és a' munkának egész igyekezettel leendő folytatására gondoskodják; a' Requisiteumokat és a' Sántz tsinálásához kellető minden Eszközöket Inventarium mellett magok gondviselések alá végyenek, 's arról számat adjanak, és végre a' Fő Biztosnak valamint szintén a' Geometrák-is, az alattak voloikhoz teendő Rendelések kiadásában, a' Correspondentiákban, iragatásokban, és a' fizetések ki osztásában, segítségére legyenek.

§. 70.

Némely szüntelen jelen lévő és munkás vigyázatra való személyekről.

4-szer: **A**zok mellé kellene még több töllek függő, és szüntelen jelen lévő Vigyázatra való személyeket rendelni, kik mértéklett Napszám Fizetésért, tartoznának azon Ut tsinálás munkája a' mellett hosszszas időre meg-maradni, 's a' kiknek
arra

arra lenne gondjok, hogy a' rendszerint néhány Napok közben tételével mindég tserélődő, 's annál fogva a' munkával nem esmérletes Népséget utasítsák, az Építő Fundusból meg-szerzett Requistumokat az All-Biztosoktól által vegyék magok jót álló vigyázattyaik alatt, a' Népségnek ki ofszák, tölleik megint befzedjék, 's a' munkának végződésével az All-Biztosoknak visszafizá szolgáltatásuk, 's egyfzersmind valamint az elő forduló tárgyaknak tökéletes végére hajtatófokra ugy az időnek jó moddal és egész igyekezettel leendő használtatófokra vigyáz-
zanak.

Az ilyen Vigyázatra rendelendő személyeknek, ügyes alka'matos, és munkás Embereknek kell lenni, és az hol a' környülállás ugy engedné, kiválképpen a' Katanai rendből-is kellene vála'ztani.

Az olyan Vigyázók számának, hogy a' tzelnek meg-felelyenek, annyinak kellene lenni, hogy leg-alább minden 100
F mun-

munkás Emberre esék négy olyan Vi-
gyázo.

§. 71.

*A Vármegye vagy Székéli Tiszt-
viselőnek jelen léte-is szük-
séges.*

5-szer: **N**em kitsiny elő menetelére
és elő mozdittására szolgálna a' közön-
séges munkáságnak ezen Ut tsinálás
munkájára nézve, ha a' processuális Tiszt-
viselők, valamikor tsak különben tsopor-
tos foglalatofságok engedi, azon munka
mellett meg-jelennének.

§. 72.

*Az ezen tárgy körül teendő hasz-
nos találmányok, a' Fő Kormány
Székhez leendő bé mutatá-
sakrol.*

6-szor: **A**z ezen munkában már meg-
tett lépéseknek különös elevenítésére és
elő mozdítására szolgáló kívánatos do-
log lenne végtére, ha mind egy felől
azon találmányok és tapasztalások' melyel
ezen Munkának köuyebbitésére, egy egy
környékben tétetüének, mind pedig azon
személyek, kik munkás igyekezetek ál-
tal ezen köz tzelnek elő segittésében
nevezetes lépéseket tésznek, a' K. Fő
Kormányozo Tanátsnak bé jelentetnének,
hogy annál fogva az első rendbéliek köz
hasznuakká tétetődhetnének, a' másadik
rendbéliek pedig, az illendőség, és ér-
dem finor mértékéhez képest, jutalmokra
érdemesítettethetnének.

R A G A S Z T É K.

A' már ki-készített Utaknak
jokarban valo meg-tartatáfak
iránt tejendő Rendelé-
sekről.

§. 73.

*A' tsak most irt tárgyban tejendő
Rendeléseknek szükséges
voltagekrol.*

Minden munkát és fárattságát a' mi az
Országbeli Utaknak jo és tartos állapot-
ban lejendő helyheztesetésekre nézve tete-
tik, tsupa haszontalannak lehetne venni;
ha egyfersmind szorgalmatos gondofság
nem

nem fordittatnék arra is, hogy a' már el-készített Uton, az időről időre, 's kiváltképpen el-készítettések után az első Esztendőben esendő romlásak haladék nélkül ki igazittassanak.

A' magokat gyakran elő ado mostoha időknek viszontagságai, a' terhes szekereknek egyenetlen nyomása, melyeknek az Ut ki vagyon tétetve, kivált egy eleinte, míg az a' maga öszve álo keménységét meg-nem kapta, annak felső szinét, 's végre, ha maga idejében segedelem nem nyújtatik, a' mellyebben fekvő kö rakást-is rendes állásakba meg-ronthatták; a' viz fojamatoknak, akár-mely jól légyenek-is azok alkotva, a' Sántzoknak lassan lassan el-íszoposodások, bé dugulások, vagy más történetes okok által, akadályok vettethetnék, melyek, ha maga ideiben el-nem hárittatnak az Utaknak ujjabbi el-romlásokat magok után vonnyák. Hasonlo forások lenne a' Hidalmak, és más alkatványoknak-is, ha min-gyárt az Utak el-készítettések után, a' tapasztalt romlások ki igazittására szün-

telen való vigyázat, és a' tzállal meg-
egygyező Rendelések nem tétetnének.

Ezen tetintetre nézve szükségések a'
következendők:

§. 74.

*A Fő Biztosnak, az Utak jo-
karban való tartására nézve
tartos munkássága.*

1-SZÖR: Szükséges hogy minden Vár-
megyékben és Székekben, az Utak ké-
szítésére rendeltetett Fő Biztosok, an-
nakutánna-is az Utakra való Fő vigyá-
zattyakat fenn tartásuk, azoknak állapo-
tyokat időről időre meg-visgályák, az
alatta való Vigyázatra rendeltetett sze-
melyeknek, és a' többeknél-is, kik a'
magokat elő ado munkáknak végben vi-
telekre rendeltettek munkásságokat szem-
mel

mel tartsa, 's azokat kötelefségeknak te-
lyesfittésére réá szorittsa.

§. 75.

*Egy egy bizonyos Környékre
állando Vigyázoknak ki rendelésé-
ről, és azoknak kötelefsé-
gekről.*

2-szor: Szükséges minden három mért.
földnyi környékre egy Vigyázot vagy
ha az Lovas Ember lenne, minden hat
mértföldnyire, azok közzül, kik az Ut
tsinálása mellett szolgálatot tettek, ki
választani, 's azon szolgálatra ajánlani;
kiknek kötelefségek légyen, a' magok
ki szabott környékekben eső Utat, rend
szerint, leg-alább minden Holnapba két-
tzer, kivált Zápor esők és Zivatarok
után, meg vizsgálni, azon esetben, ha va-

lami munka adná elő magát, a' munkásoknak utánna állani, azokat a' munkára réa szorítani, és mind annyiszor a' Fő Biztost az Utak állapotjáról, valamint szintén a' véghez vitt munkáknak miveltekről-is tudósítani.

§. 76.

Több állandó munkásoknak felvételéről és azoknak foglalatosságairól.

3-szor: Szükséges minden 1000 Ölnyi hosszúságú darab Utra, tulajdonképpen arra rendelt munkásokat, kik a' Szeke-
rek által tsinálando Vágásokat, vagy formálodo Jukokat bé-töltsék és el-egyen-
gesék, bé állítani holnaponként adando és olyan hasznokkal, a' milyeneket a'
Falukan lévő Marha Pásztorrok szokta-
nak venni, egygyütt járo mérseklett Fi-
zetés

zetés mellett; kiknek-is kötelefségek legyen, többet a' nékiek ki szabott Uton lakni, a' tsak most irt romlásokat haladék nélkül ki igazítani az Oldal Sántzokat tisztán tartani, és arra gondoskodni, hogy a' Hidakban és más az Utan lévő alkotványokban semmi önkéntes kár ne tétetődjék, és hogy az illetén approsz igazittások által az Ut végre egészen tartos állapotban helyheztetődven, az olyatén romlások Naponként mind inkább inkább kevesittesenek.

§. 77.

Az ezen tzelra kívántato Requistumoknak a' Vigyázok kezére lejendö által adattatásokról.

4-szer: **A**z Ut tsinálására öszve szerzett Requistumok közzül az ezen ki igazgatá-

gatásra kívántato Eszközöket a' Vigyázoknak Jegyzés mellett, és felelet terhe alatt kellek által adni, melyeket azok a' csak most nevezett egyengető személyeknek ki osztani, 's a' mi akkor kezeknél maradna szoros gondviseles alatt tartani köteleztesenek.

§. 78.

Az Utaknak darabanként ki osztásáról, a' szomszédos Helységekre követses porond, bordása vagy más segedelelem tétel végett.

s-ször: Szükséges hogy az Ut, azzal a' moddal a' mint, mingyárt eleinte annak

nak helyre állittatása előtt, a' szomszédos Falukra, Materialék meg-hordása végett fel-oztatatt volt ugyan azok között annak további jo-karban valo tartása végett, fel-oztva maradgyan, oly kötelezés mellett hogy minden Falu Esztendőnként, a' magokat elő ado igazítások elő segittésére bizonyos mennyiségű követses porond provisiót tartozék hordani, 's egyéb árant-is, valahányszor a' Vigyázok a' Falusi Biráknak jelenteni fogják a' magokat elő adott romlásokat és fogyatkozásokat, ha azok a' fel-vett Egyengetőknek erejeket feülmulnák azoknak ki igazításába a' környül állások Ut mutatása szerint, segedelemmel lenni.

§. 79.

*Az Esztendőnként kellettő költség
menyiségének, a' Fő Kor-
mány Székhez lejendő bé-
jelentéséről.*

6-szor: **S**zükséges végtére hogy a' Fő Biztos, az Utak ki jobbittáfa elő haladása mértékéhez képeft, Esztendőnként, a' magok Kerületekben kivántato: Vigyázok, és Egyengetők számárol, valamint azoknak Fizetések menyiségéről, és a' Reqnifitumok igazittására né talám szükséges költségekről, a' Vármegye vagy Szék Tifztségéhez, a' Fő Kormány Szék eleiben lejendő fel küldés végett, Jelen-tést tégyen, hogy ahoz képeft mind azt,
vala-

valami ezen Utak jo-karban valo fenn tartások körül kész pénzüil szükséges, által lehessen látni, és annak jövendöre nézve ki szolgáltatások iránt rendelés tétödhessék.

valami esem Úrk jökiben valo lenn
tartalok korn azo penzi kúrkéges.
Mál labet...
néve n...
esőb...
esőb...

DE BALLACI GÉZA.

